

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2016. gada 26. septembrī
(OR. en)

12605/16

SOC 564
EMPL 374
ECOFIN 836

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja
Saņēmējs: Pastāvīgo pārstāvju komiteja (I) / Padome

K-jas priekšl. Nr.: 7276/16 SOC 154 EMPL 102 ECOFIN 234 + ADD 1 - ADD 3

Temats: Eiropas sociālo tiesību pīlārs – pašreizējais stāvoklis un viedokļi par turpmāko virzību

- Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) kopīgā atzinuma apstiprinājums

Pielikumā ir pievienots minētais kopīgais atzinums, gatavojoties Padomes (*EPSCO*) 2016. gada 13. oktobra sanāksmei.

Nodarbinātības komiteja Sociālās aizsardzības komiteja

Eiropas sociālo tiesību pīlārs Kopīgs *EMCO* un *SPC* atzinums

Konteksts

ES un tās dalībvalstis ir sekmīgi izveidojušas tādus sociālos un darba tirgus standartus Eiropā, kas ir starp visattīstītākajiem pasaulē, turklāt kopīgās vērtības, kas veido Eiropas sociālo modeli, ir svarīgs sasniegums Eiropas integrācijas procesā. Pēdējo desmitgažu laikā atbilstīgi tam, kas atspoguļots Līgumos un Pamattiesību hartā, ES dalībvalstis ir noteikušas kopīgas sociālās tiesības un minimālos standartus plašā jomu klāstā saistībā ar darba tirgu un ir apņēmušās veicināt nodarbinātību un sociālo progresu.

Tomēr pēc finanšu un ekonomikas krīzēm Eiropas Savienība (ES) joprojām saskaras ar svarīgām sociālām problēmām un jautājumiem, kas ietver vēsturiski augstu bezdarba līmeni, lielu nevienlīdzību, nabadzību un sociālo atstumtību. Lai gan nodarbinātība un sociālā situācija palēnām uzlabojas, polarizācija sabiedrībā un ievērojamais jauniešu bezdarba un ilgstoša bezdarba palielinājums un nabadzība ir palikuši kā smags mantojums. Ieguldījums cilvēkkapitālā ir bijis nepietiekams salīdzinājumā ar mūs skārušās problēmas apjomu, un tas būtu jāpalielina. Joprojām ir nepieciešamas strukturālas reformas, lai veicinātu izaugsmi un nodarbinātību. Dažas dalībvalstis jau piedzīvo paaudžu apstākļu atšķirību risku, kā rezultātā nākamajām paaudzēm paliek ierobežotas perspektīvas un zaudējumi cilvēkkapitāla, izaugsmes potenciāla un labklājības ziņā.

Paralēli tam, globalizētas ekonomikas apstākļos, ES saskaras ar ilgtermiņa sociāliem problēmjaudājumiem, kas saistās ar novecošanu un arvien lielāku iedzīvotāju dažādību, nevienlīdzības palielināšanos, klimata pārmaiņām, globālo migrāciju un bēgļu plūsmām, digitalizācijas un jauno tehnoloģiju (tostarp globālo vērtības ķēžu) ietekmi uz darba dzīvi, izmainot darba un sabiedrības modeļus. Daži no šīm problēmjaudājumiem var radīt arī iespējas.

Politikas mērķi

ES un tās dalībvalstīm būtu jārisina šie sociālie problēmjaudājumi, izmantojot kopīgu principu kopumu, pieņemot tālejošas ierosmes, kas nodrošina darba tirgu un sociālās aizsardzības sistēmu ilgtermiņa noturību un rada Eiropas iedzīvotājos uzticēšanos ES integrācijai kā visiem pieejamam iespēju un ieguvumu avotam. ES un tās dalībvalstu mērķim – kā kopējas ieinteresētības jautājumam – vajadzētu būt tam, ka tiek panākta augšupēja konverģence attiecībā uz nodarbinātības un sociālās jomas rezultātiem, vienlaikus ievērojot valstu kompetenci ¹, un stiprināt un pielāgot savas sociāli atbildīgās valstis 21. gadsimta ekonomikas un sociālajiem problēmjaudājumiem.

To ņemot vērā, Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja (*EMCO* un *SPC*) uzskata, ka politikas veidošanā gan valsts, gan ES līmenī ir jāliek stingrāks un uz nākotni vērsts uzsvars nodarbinātības un sociālajai dimensijai. Politikas jomu savstarpējā atkarība prasa labāku analīzi par lēmumiem, kas pieņemti dažādās politikas sfērās, tostarp makroekonomikas politikā, un par to ietekmi uz nodarbinātību, sociālo aizsardzību, kā arī uz vienlīdzīgām iespējām un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm. Svarīgi pasākumi šajā ziņā ir veikti, palielinot uzvaru uz sociālo un nodarbinātības politiku saistībā ar Eiropas pusgadu, tomēr ir vēl vairāk darāmā.

Sociālā nelīdzsvarotība apdraud ES tikpat lielā mērā kā ekonomikas nelīdzsvarotība, jo sabiedrības polarizācija un atšķirības kaitē ne tikai ES politiskajai ticamībai, bet arī ES ilgāka termiņa izaugsmei un konkurētspējas potenciālam. Mērķiem attiecībā uz iekļaujošu un noturīgu ekonomikas izaugsmi ar dinamisku ieguldījumu vidi, augstu nodarbinātību, kvalitatīvām darbvietām un sociālo progresu Savienībā ir nepieciešama ekonomikas konverģence un pamatīgāki sociālie sasniegumi un rezultāti.

Sekmīgas atveseļošanas, no kuras Eiropā gūst labumu ikviens, centrā vajadzētu būt ilgtspējīgas bāzes izveidei attiecībā uz labi funkcionējošiem un iekļaujošiem darba tirgiem, darbvietu radīšanu, pienācīgu sociālo aizsardzību, nabadzības un nevienlīdzības novēršanu un samazināšanu un vienlīdzīgu attieksmi un iespējām.

¹ Padomes secinājumi "Sociālā pārvaldība iekļaujošai Eiropai" (Padomes dokuments 14129/15).

Abas minētās komitejas ir gandarītas par Eiropas Komisijas rīkoto apspriešanos saistībā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra izveidošanu. Komitejas ļoti atzinīgi vērtē un atbalsta šo iekļaujošo apspriešanās procesu un svarīgo lomu, kas tajā ir dota sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai. Tāpat komitejas ir gandarītas par Komisijas mērķi atjaunot augšupēju konvergenci nodarbinātības un sociālo rezultātu ziņā, vienlaikus uzsverot valstu kompetenci šajās jomās.

Pīlāra saturs

ES lietu pašreizējais stāvoklis aicina rūpīgi izvērtēt to, kas ir vajadzīgs, lai veidotu visu ES iedzīvotāju paļāvību un uzticēšanos Eiropas Savienībai. Ir arī jāmeklē atbilde uz jautājumu – kā ir iespējams, ka, neraugoties uz visattīstītāko sociālo sistēmu pasaulē, bezdarba, nevienlīdzības un nabadzības līmenis ES ir tiek augsts un pastāvīgs? Tādēļ šis jautājums būtu jārisina apspriedēs par sociālo tiesību pīlāru.

Līgumi, īpaši horizontālā sociālā klauzula, Pamattiesību harta un attiecīgās starptautiskās konvencijas, kuras ES un tās dalībvalstis ir parakstījušas, nodrošina labu pamatu šā darba attīstīšanai. Pīlārā būtu jāņem vērā arī ES stratēģija "Eiropa 2020", it īpaši mērķi tādās jomās kā izglītība, nabadzības mazināšana, sociālā iekļaušana un nodarbinātība, un tajā varētu atsaukties uz sociālajiem mērķiem, kas ir iekļauti Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķos.

Turklāt pīlārs ir jāuztver saistībā ar ES ekonomikas politiku, tostarp nepieciešamību saglabāt un nostiprināt ES konkurētspēju, nodrošināt stabilas publiskās finanses, turpināt attīstīt ciešāku un taisnīgāku vienoto tirgu un uzlabot ES ilgtermiņa ekonomikas un sociālo pārvaldību. Abas komitejas visumā vēlas uzsvērt, cik svarīgi ir apsvērt pīlāru Savienības vispārējās ekonomiskās un politiskās attīstības kontekstā un nevis kā atsevišķu aspektu. Komitejas mudina Komisiju izstrādāt skaidrāku vīziju gan par minētajām, gan par citām savstarpējām saiknēm.

EMCO un *SPC* pauž stingru pārliecību, ka Eiropas sociālo tiesību pīlārā būtu jāņem par pamatu un jāuzlabo pastāvošie instrumenti, tostarp Eiropas Nodarbinātības stratēģija (ENS) un atvērtā koordinācijas metode sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas jomā (sociālā atvērtā koordinācijas metode), un ka minētais pamats ir kā kompass procesam, kurā veicina ilgtspējīgu augšupēju konvergenci nodarbinātības un sociālo rezultātu ziņā, vienlaikus ievērojot valstu kompetenci.

Lai sasniegtu tādus mērķus kā ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, kvalitatīvas darbvietas, konkurētspēja un sociālā kohēzija, ir nepieciešams plašs pasākumu un reformu klāsts savstarpēji saistītās politikas jomās. Tā kā daudzas ierosmes ES līmenī ir horizontālas, ir jāpievērš lielāka uzmanība konkrētās jomās pieņemtu lēmumu cēloņiem un sekām. Lai reaģētu uz strauji mainīgajiem ekonomikas un sociālajiem apstākļiem, ES un tās dalībvalstīm ir jāvirzās tālāk par krīzes gados pieņemtajiem pasākumiem un jāraugās ilgtermiņa perspektīvā. Jo īpaši, nesenantajai pakāpeniskajai ekonomikas atlabšanai vajadzētu būt iespējai panākt lielāku saskaņotību starp ekonomikas, nodarbinātības, sociālo un fiskālo politiku.

Politikas jomas, kas ir iekļautas Komisijas provizoriskajā pīlāra izklāstā, visumā aptver atbilstīgās sfēras. Tomēr starp dažādajām jomām saglabājas atšķirības, jo dažas ir ļoti sīki izklāstītas un mērķtiecīgas, savukārt citas ir vispārīgas un savā ziņā nekonkrētas. Turpinot izstrādāt principus, būtu jāizvēlas pareizā detalizācijas pakāpe, sniedzot pietiekamas vadlīnijas, kas nebūtu pārāk preskriptīvas. Apjoms, kādā katra no šīm jomām ir ES kompetencē, lielā mērā atšķiras. Vispārēji, turpinot darbu ar pīlāru, ir jāievēro valstu kompetence, subsidiaritātes princips un sociālo partneru autonomija.

Abas komitejas pēc saviem ieskatiem ir ierosinājušas vairākas jomas, kurām pīlārā pienāktos lielāka pamanāmība. To vidū ir dzimumu līdztiesība, piemērotas sociālās palīdzības sistēmas, nediskriminēšana, aktīvas vecumdienas, darba tirgus mobilitāte, digitalizācijas un automatizācijas sekas, migrantu izcelsmes personu integrācija, jauni riski drošībai un veselības aizsardzībai darbā un nepieciešamība nodrošināt ciešāku un taisnīgāku iekšējo tirgu. Turklāt ir vairāk jāpievēršas principiem, kas pārvalda sociālo nodrošinājumu, kā arī kopīgajiem mērķiem attiecībā uz pensiju adekvātumu un fiskālo stabilitāti, veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi. Abas komitejas arī vēlas atgādināt Padomes secinājumus par 2016. gada izaugsmes pētījumu, kuros ir norādītas šīs un vēl citas prioritātes: cik svarīgi ir pievērsties darbvieta radīšanai; pastāvīgi ieguldījumi izglītībā un apmācībā; sociālo ieguldījumu veicināšana; nepieciešamība pēc efektīvas, lietderīgas un pienācīgas sociālās aizsardzības.

Komitejas iesaka, ka vairāk uzmanības varētu veltīt un būtu jāvelta gaidāmiem jauniem problēmjaudājumiem.

Pilāra realizācija

Daudzi no jautājumiem, kas ietverti pīlārā, jau veido daļu no sociālās jomas *acquis*, Eiropas Nodarbinātības stratēģijas un sociālās atvērtās koordinācijas metodes, kā tas pašlaik paredzēts Eiropas pusgadā, tostarp nodarbinātības pamatnostādnes, un tos varētu izskatīt šajā kontekstā. Šie instrumenti un procesi ir izrādījušies elastīgi un spējīgi ieviest jūtamas politikas izmaiņas kontekstā, kurā nevar pielietot vienādu pieeju, kas derētu visiem, – *inter alia* izmantojot konkrētām valstīm adresētus ieteikumus (KVAI), paraugprakses apmaiņu un koordinētu pārraudzību (piem., izmantojot nodarbinātības un sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentus).

Pīlārs patiešām sniedz iespēju izstrādāt un stiprināt minētos instrumentus. Tādēļ pirmais solis, lai īstenotu sociālo tiesību pīlāru, būtu izpētīt, kur varētu būt iespējamie trūkumi un šķēršļi, vai pastāv vajadzība papildināt un pastiprināt pasākumus Eiropas vai valsts līmenī, piemēram, vairāk izmantojot politikas apguvi, pamatojoties uz paraugpraksi, nosakot kopīgus mērķus un salīdzinošu vērtēšanu, un rīkojot tematiskas apspriedes. Abas komitejas uzsver, ka ES pasākumiem, kurus pieņem pīlāra atbalstam, vajadzētu iekļauties skaidrā un vienotā satvarā un būtu jāpamatojas uz skaidriem pierādījumiem par ES līmeņa pieejas papildvērtību.

Komitejas uzskata, ka ierosmēs saistībā ar pīlāru ir jāņem vērā katras dalībvalsts pašreizējās ekonomiskās, budžeta un sociālās situācijas īpatnības. Pīlārā ir jāpievērš uzmanība arī makroekonomikas politikas un apstākļu ietekmei uz sociālo mērķu sasniegšanu.

Lai gan neapšaubāmi ir vēlama zināma stabilitāte, pīlāram vajadzētu būt pietiekami elastīgam, lai tas kļūtu par interaktīvu procesu: vajadzētu būt iespējai pīlāru pārskatīt, atjaunināt un turpmāk pilnveidot atbilstīgi Savienības virzībai uz augšupēju konvergenci nodarbinātības un sociālo rezultātu ziņā, vienlaikus ievērojot valstu kompetenci.

Ja tiktu atzīts, ka ir nepieciešamāka steidzamāka rīcība dažos pīlāra aspektos eurozonā, tad, lai veicinātu vajadzīgās reformas, kā vienu no politikas instrumentiem varētu izmantot Padomes Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, līdztekus konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem. Šajā sakarībā ir ļoti svarīgi, lai visi dalībnieki nodrošinātu, ka šajā jaunajā satvarā tiek ņemta vērā racionalizēta un labi koordinēta pieeja saskaņā ar vispārējo eurozonas ieteikumu, tostarp *EPSCO* padomes sastāvā pienācīgu uzmanību pievēršot nodarbinātības un sociālajai politikai. Šajā pieejā tiktu atzītas minēto politikas jomu iezīmes ES līmenī un ievērota valstu kompetence.

Virzība ārpus eurozonas

Augšupēja konverģence tikpat lielā mērā nozīmē ekonomikas izaugsmi, cik sociālo taisnīgumu, tādēļ mums ir nepieciešama iekļaujoša un ilgtspējīga pieeja. Turklāt politikas veidošana dažās jomās kā darba tirgus, sociālā aizsardzība, konkurētspēja un nodokļu politika, nevar notikt nošķirtībā, tikai attiecībā uz eurozonu. Tādēļ attiecībā uz pīlāru noteikti būtu jācenšas rast visu dalībvalstu aktīvu iesaisti atbilstīgi Eiropadomes 2013. gada oktobrī un decembrī pieņemtajiem secinājumiem.